

Hof van Cassatie van België

Arrest

Nr. S.05.0086.F

RIJKSDIENST VOOR PENSIOENEN,

Mr. Philippe Gérard, advocaat bij het Hof van Cassatie,

tegen

O. E.

I. RECHTSPLEGING VOOR HET HOF

Het cassatieberoep is gericht tegen het arrest, dat op 13 april 2005 is gewezen door het Arbeidshof te Brussel.

Raadsheer Philippe Gosseries heeft verslag uitgebracht.

Eerste advocaat-generaal Jean-François Leclercq heeft geconcludeerd.

II. CASSATIEMIDDEL

Eiser voert in zijn verzoekschrift volgend middel aan.

Geschonden wettelijke bepalingen

- *artikel 10, § 1, eerste lid, van het koninklijk besluit nr. 50 van 24 oktober 1967 betreffende het rust- en overlevingspensioen voor werknemers;*
- *de artikelen 74, §§ 1, 1° en 4°, a), 2, 8 en 75 tot 79 van het koninklijk besluit van 21 december 1967 tot vaststelling van het algemeen reglement betreffende het rust- en overlevingspensioen voor werknemers;*
- *artikel 149 van de Grondwet;*
- *artikel 3, derde lid, van het Burgerlijk Wetboek, zoals het van toepassing was vóór de opheffing ervan bij de wet van 16 juli 2004 houdende het Wetboek van internationaal privaatrecht;*
- *artikel 570, tweede lid, 1°, van het Gerechtelijk Wetboek;*
- *het algemeen rechtsbeginsel dat man en vrouw gelijke rechten hebben, vastgelegd in artikel 14 van het Verdrag tot Bescherming van de Rechten van de Mens en de Fundamentele Vrijheden, ondertekend te Rome op 4 november 1950 en goedgekeurd bij de wet van 13 mei 1955;*
- *het algemeen beginsel van het recht van verdediging.*

Aangevochten beslissingen

Na volgende feiten te hebben vastgesteld:

“Op 28 juni 1973 treedt S.M.met G. of G.S. in Marokko in het huwelijk;

Op 27 augustus 1977 treedt S. in Marokko met [verweerster] in het huwelijk;

Op 21 november 1994 verstoot S. zijn eerste echtgenote, G. of G.;

Op 1 oktober 1996 verstoot S. zijn tweede echtgenote, [verweerster];

Op 8 oktober 1996 dient [verweerster] een pensioenaanvraag als gescheiden echtgenote in, die haar bij [beslissing van eiser] op 10 februari 1997 wordt toegekend ten belope van de helft van het rustpensioen voor werknemers van haar echtgenoot, met ingang van 1 november 1996, voor een jaarlijks bedrag van 313.598 BEF;

Bij beschikking van 20 november 1998 staat de vrederechter, ten gevolge van het verzoekschrift ingediend op grond van artikel 223 van het Burgerlijk Wetboek, de echtgenoten toe gescheiden te leven [...];

Bij een op 27 april 1999 ter kennis gebrachte beslissing weigert [eiser], ten gevolge van een herziening van het dossier en met toepassing van artikel 21bis, § 1, van het koninklijk besluit van 21 december 1967, [verweerster] een pensioen als gescheiden echtgenote toe te kennen, op grond dat de vorige beslissing een verschrijving bevatte en het rustpensioen als gescheiden echtgenote haar niet meer kan worden toegekend, aangezien S. niet van zijn eerste echtgenote echtgescheiden is. De datum waarop die beslissing ingaat, wordt vastgesteld op de eerste dag van de maand die volgt op de datum van kennisgeving;

Bij verzoekschrift van 7 mei 1999 betwist [verweerster] die beslissing, op grond dat de echtelijke band met de eerste echtgenote door verstoting verbroken was, zodat zij meent aanspraak te kunnen maken op een gedeeltelijk pensioen als gescheiden echtgenote”, vernietigt het arrest, met bevestiging van de beslissing van de eerste rechter, de beslissing van 27 april 1999 van eiser en zegt bijgevolg dat verweerster met ingang van 27 mei 1999 een pensioen als gescheiden echtgenote moet genieten.

Het arrest grondt die beslissing op de volgende redenen:

“Thans rijst de vraag van de geldigheid van het huwelijk tussen [verweerster] en S. en van de verstotingen door S. van [verweerster] en [van] zijn eerste echtgenote te Marokko;

Het internationaal privaatrecht beoogt het samenbestaan van volkeren met verschillende wetten voor huwelijk, echtscheiding of afstamming. Het geldende beginsel is dat eenieder onderworpen blijft aan zijn eigen nationale wet, tenminste wanneer er sprake is van problemen betreffende personen, zoals afstamming, huwelijk, echtscheiding (artikel 3, derde lid, van het Burgerlijk Wetboek). Dit beginsel van de nationaliteit komt soms echter in aanvaring met verschillen tussen de nationale rechtsstelsels. Zo zijn bepaalde nationale rechtsstelsels soms gegrond op tradities die radicaal verschillen van de onze. Dit geldt met name voor de ontbinding van het huwelijk door de eenzijdige wil van de man (verstoting) onder verschillende, islamitisch geïnspireerde vormen. De heer substituut-generaal Palumbo wijdt zich in zijn geschreven advies van 12 januari 2005 aan een meesterlijke studie van het begrip verstoting zoals het in het Marokkaanse recht bestaat ; op de bladzijden 7 en 8 van zijn advies schrijft hij met name : ‘De ‘talak’-verstoting wordt aan de echtgenote opgelegd en is voor de echtgenoot voorbehouden. Sinds de recente hervorming van de ‘Code du statut personnel’ kan ook de echtgenote haar echtgenoot verstoten. Dat recht (de ‘tamlik’) is echter erg theoretisch, aangezien het enkel bestaat voor zover de echtgenoot het tijdens het huwelijk aan zijn echtgenote heeft toegekend (voormeld artikel 89). De ‘talak’-verstoting is geen ‘blinde’ ontbinding van de huwelijksband waarop geen enkele rechterlijk toezicht mogelijk zou zijn, louter door het uitspreken van een rituele formule. Het is niet voldoende dat de echtgenoot, of hij nu al dan niet rechtmatig verbolgen is geraakt door enkele huishoudelijke futiliteiten, een of andere bezwering uitspreekt om zich te ontdoen van de hinderlijke banden van het huwelijk. De verstoting is wel degelijk een formele aangelegenheid met enkele procedurele waarborgen. Laten we die ‘talak’-verstoting even van naderbij bekijken [...]. Die korte beschrijving van een van de verstotingsvormen toont aan hoe complex het buitenlands recht wel is. De religieuze traditie staat verstoting weliswaar toe, maar onderwerpt ze aan voor de echtgenoot steeds duurder wordende voorwaarden. In Marokkaans recht heeft de verstoting weinig gemeen met de nog steeds wijd verspreide opvatting van een ontbinding van het huwelijk die uitsluitend afhangt van de grillen van de echtgenoot en geen enkele juridische verplichting inhoudt’;

Te dezen rijst de vraag welk gevolg in België gegeven kan worden aan een verstoting die in het land van herkomst is geschied [...]. De aanvaarding van verstoting wordt

bemoelijkst door de ongelijke toegang tot dat recht, aangezien de ‘talak’-verstoting uitsluitend afhangt van de echtgenoot (cfr supra). De nieuwe Marokkaanse Code du statut over het persoonlijk statuut staat de echtgenote weliswaar zelf toe haar echtgenoot te verstoten, maar die mogelijkheid bestaat alleen indien de echtgenoot dit voorrecht aan zijn echtgenote heeft toegekend. De gelijkheid hangt dus af van de wil van de echtgenoot. Het is uitgesloten dat de gelijkheid van man en vrouw in vraag gesteld wordt. Indien de erkenning van de verstoting geweigerd wordt, komt het herstel van de geschonden gelijkheid echter in het gedrang. In bepaalde gevallen kan de echtgenote zelfs baat hebben bij het aanvaarden van de verstoting. Dit is het geval voor de zaak die geleid heeft tot het arrest van 29 september 2003 van het Hof van Cassatie [...]. Inzake verstoting bestaat er een kennelijke ongelijkheid tussen man en vrouw (zie boven). Het [arbeids]hof is echter van oordeel dat het een realistisch oordeel moet vellen en dat verstoting dus erkend moet worden wanneer het in België aangevoerd wordt. Het is duidelijk dat de tegenovergestelde oplossing de echtgenote dubbel zou straffen : ze zou de nadelen ondervinden van een ontbinding van het huwelijk die haar door haar echtgenoot is opgelegd, zonder dat zij, op eigen initiatief, zich ertegen kan verzetten of het huwelijk onder dezelfde voorwaarden kan beëindigen ; ze zou tevens benadeeld worden omdat ze zich niet op de verstoting niet in haar eigen voordeel zou kunnen aanvoeren. Het probleem is nog veel delicateser indien de echtgenote geen toestemming bij de verstoting heeft gegeven. Indien de gevolgen van een eenzijdige verstoting in België niet erkend worden, dan wordt de echtgenote in feite en in rechte veroordeeld om in de banden van het huwelijk te blijven terwijl de Marokkaanse overheid die band als verbroken beschouwt. Uit de bovenstaande overwegingen volgt dat het beginsel van de verstoting erkend moet worden en dat de klemtoon van het toezicht van de Belgische rechtbanken niet op die ontbinding als dusdanig maar op de gevolgen van die ontbinding moet liggen, d.w.z. op de mogelijke uitkering tot levensonderhoud, de bewaring van de kinderen, enz. Het [arbeids]hof oordeelt bijgevolg dat de verstoting van [verweerster], die in haar afwezigheid in Marokko is geschied, erkend moet worden en het hoger beroep derhalve niet-ontvankelijk verklaard moet worden”.

Grieven

Eerste onderdeel

Krachtens artikel 10, §1, eerste lid, van het koninklijk besluit nr. 50 van 24 oktober 1967, wordt het recht op het rustpensioen per kalenderjaar verkregen naar rata van een breuk van de werkelijke, fictieve en forfaitaire brutolonen in aanmerking genomen ten belope van 75 pct. voor de werknemers wier echtgenote elke beroepsarbeid heeft gestaakt en die geen rust- of overlevingspensioen of een als zodanig geldend voordeel of geen der vergoedingen of uitkeringen als bedoeld in artikel 25 geniet, en van 60 pct. voor de andere werknemers.

Krachtens artikel 74, §1, 1° en 2°, van het koninklijk besluit van 21 december 1967, is het “pensioen van gehuwde” hetwelk toegekend wordt in de pensioenregeling voor werknemers op basis van 75 pct. van de werkelijke, fictieve en forfaitaire brutolonen, en

het “pensioen van alleenstaande” hetwelk in die regeling toegekend wordt op basis van 60 pct. van die lonen. Krachtens artikel 74, §1, 4°, is de “feitelijke scheiding van de echtgenoten” de toestand die ontstaat wanneer de echtgenoten onderscheiden hoofdverblijfplaatsen hebben. De feitelijk gescheiden echtgenoot kan de uitbetaling van een gedeelte van het rustpensioen van zijn echtgenoot verkrijgen (“pensioen van gehuwde”) onder de in artikel 74, §2, van het koninklijk besluit van 21 december 1967 bedoelde voorwaarden. “De bepalingen van de §§ 1 tot 5 ten voordele van de [...] feitelijk gescheiden echtgenoot, vinden van ambtswege toepassing” onder de voorwaarden die opgesomd worden in artikel 74, §8.

De artikelen 75 tot 79 van het koninklijk besluit van 21 december 1967 betreffen de toekenning van het rustpensioen aan echtgescheiden echtgenoten. Krachtens die bepalingen en inzonderheid krachtens de artikelen 75 en 76, heeft de uit de echt gescheiden en niet hertrouwde echtgenoot, in die hoedanigheid, recht op een rustpensioen, op voorwaarde dat hij of zij voldoet aan bepaalde voorwaarden, nl. leeftijd (de leeftijd van 60 jaar bereikt hebben: zie artikel 76, § 2), aangezien het recht op een rustpensioen een persoonlijk recht is en geen afgeleid recht, zoals dat welk toegekend wordt aan de feitelijk gescheiden echtgenoot.

Te dezen beslist het arrest, met bevestiging van het beroepen vonnis, dat verweerster “met ingang van 27 mei 1999 een pensioen als gescheiden echtgenote moet genieten”. Toch oordeelt het arrest dat, ondanks de ongelijkheid tussen man en vrouw in de procedure tot ontbinding van het huwelijk, die gevormd wordt door de verstoting volgens Marokkaans recht, de erkenning van die verstoting niet geweigerd mag worden wanneer de echtgenote er belang bij heeft deze te aanvaarden, daar “indien de gevolgen van een eenzijdige verstoting in België niet erkend worden, de echtgenote in feite en in rechte veroordeeld wordt om in de banden van het huwelijk te blijven, terwijl de Marokkaanse overheid die band als verbroken beschouwt”, en het arbeidshof oordeelt bijgevolg “dat de verstoting van [verweerster], die in haar afwezigheid [op 1 oktober 1996] in Marokko is geschied, erkend moet worden en het hoger beroep derhalve niet-ontvankelijk verklaard moet worden”.

Het arrest, dat de ontbinding van de huwelijksband tussen verweerster en S. vaststelt maar verweerster een gedeelte van het “pensioen als gehuwde” van S. toekent, schendt de artikelen 10, § 1, eerste lid, van het koninklijk besluit nr. 50 van 24 oktober 1967, 74, §§ 1, 1° en 4°, a), 2 en 8, en 75 tot 79 van het koninklijk besluit van 21 december 1967.

Tweede onderdeel

De redenen en het beschikkend gedeelte van het arrest zijn op zijn minst tegenstrijdig, aangezien het arrest in de redenen oordeelt dat de ontbinding van de huwelijksband tussen S. en verweerster erkend moet worden ten gevolge van de verstoting van verweerster op 1 oktober 1996, en het in zijn beschikkend gedeelte, met bevestiging van de beslissing van de eerste rechter, beslist dat verweerster met ingang van 27 mei 1999 een pensioen als gescheiden echtgenote moet genieten.

Het arrest is derhalve niet naar recht met redenen omkleed (schending van artikel 149 van de Grondwet).

Derde onderdeel

De door een buitenlands gerecht regelmatig gewezen vonnissen betreffende de staat van de personen hebben in de regel uitwerking in België, ongeacht elke uitvoerbaarverklaring. Ze worden in België evenwel slechts als regelmatig aangemerkt wanneer zij voldoen aan de in artikel 570 van het Gerechtelijk Wetboek bepaalde voorwaarden. Krachtens het tweede lid, 1°, van dat artikel, mag de beslissing niets inhouden dat in strijd is met de beginselen van openbare orde of met de regels van het Belgisch publiekrecht, d.w.z. met de regels van het Belgisch internationaal publiekrecht.

De gelijkheid van man en vrouw, vastgelegd in artikel 14 van het Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden, behoort tot de Belgische openbare internationale orde.

Krachtens artikel 3, derde lid, van het Burgerlijk Wetboek, zijn de wetten betreffende de staat en de bekwaamheid van personen toepasselijk op de vreemdeling in België, tenzij ze strijdig zijn met de Belgische openbare internationale orde.

Daarenboven kan een buitenlandse beslissing, krachtens artikel 570, tweede lid, 2°, van het Gerechtelijk Wetboek, alleen uitwerking in België hebben als het recht van verdediging geëerbiedigd is.

Het arrest, dat beslist om in België gevolgen te verlenen aan de verstoting van verweerster, die in België gevestigd is, en welke in haar afwezigheid is geschied, zonder vast te stellen dat verweerster op regelmatige wijze is opgeroepen door de Marokkaanse rechter, schendt de artikelen 570, tweede lid, 1° en 2°, van het Gerechtelijk Wetboek en 3, derde lid, van het Burgerlijk Wetboek, en miskent het algemeen rechtsbeginsel dat man en vrouw gelijke rechten hebben, vastgelegd in artikel 14 van het Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden, en het algemeen beginsel van het recht van verdediging.

III. BESLISSING VAN HET HOF

Derde onderdeel

Bij een op de griffie van het Hof op 12 mei 2006 neergelegde akte verklaart eiser dat hij afstand doet van de grief die hij voorstelt in dat onderdeel.

Er bestaat grond om hem hiervan akte te verlenen ;

Eerste onderdeel

Artikel 10, §1, eerste lid, van het koninklijk besluit nr. 50 van 24 oktober 1967 betreffende het rust- en overlevingspensioen voor werknemers bepaalt dat het recht op het rustpensioen per kalenderjaar verkregen wordt naar rata van een breuk van de werkelijke, fictieve en forfaitaire brutolonen beoogd bij de artikelen 7, 8 en 9, in aanmerking genomen ten belope van 75 pct. voor de werknemers wier echtgenote elke beroepsarbeid heeft gestaakt en die geen rust- of overlevingspensioen of een als zodanig geldend voordeel of geen der vergoedingen of uitkeringen als bedoeld in artikel 25 geniet, en van 60 pct. voor de andere werknemers.

Krachtens artikel 74, §1, 1° en 2°, van het koninklijk besluit van 21 december 1967 tot vaststelling van het algemeen reglement betreffende het rust- en overlevingspensioen voor werknemers, moet onder “pensioen als gehuwde” het rustpensioen worden verstaan dat in de pensioenregeling voor werknemers wordt toegekend op basis van 75 pct van de werkelijke, fictieve en forfaitaire brutolonen, en onder “pensioen als alleenstaande” het rustpensioen dat in deze regeling wordt toegekend op basis van 60 pct. van die lonen.

Artikel 74, tweede lid, bepaalt dat de van tafel en bed gescheiden of de feitelijk gescheiden echtgenoot de uitbetaling van een gedeelte van het rustpensioen van zijn echtgenoot kan verkrijgen, voor zover hij voldoet aan de in de bepaling opgesomde voorwaarden.

Luidens artikel 75 van dat koninklijk besluit, kan het genot van de pensioenregeling voor werknemers eveneens verkregen worden door de niet hertrouwde echtgescheiden echtgenote van een werknemer, onder de bij die bepaling voorgeschreven voorwaarden.

Artikel 76, eerste lid, van datzelfde besluit bepaalt dat het rustpensioen van de in artikel 75 beoogde personen verworven wordt onder dezelfde voorwaarden alsof de gescheiden echtgenoot zelf een activiteit als werknemer zou hebben uitgeoefend tijdens de duur van zijn huwelijk met de gewezen echtgenoot.

Uit het verband tussen die bepalingen kan worden afgeleid dat de uit de echt gescheiden, niet-hertrouwde echtgenoot van een werknemer recht heeft op een

rustpensioen en niet, zoals de gescheiden echtgenoot, op het voordeel van de betaling van een gedeelte van het rustpensioen van haar echtgenoot.

Het arrest dat, met bevestiging van het beroepen vonnis, verweerster het voordeel van een pensioen als gescheiden echtgenote toekent, terwijl het oordeelt dat haar verstoting tot de ontbinding van de huwelijksband leidt, schendt de in het onderdeel bedoelde bepalingen.

Het onderdeel is gegrond.

Dictum

Het Hof,

Vernietigt het bestreden arrest.

Beveelt dat van dit arrest melding zal worden gemaakt op de kant van het vernietigde arrest.

Gelet op artikel 1017, tweede lid, van het Gerechtelijk Wetboek, veroordeelt eiser in de kosten.

Verwijst de zaak naar het Arbeidshof te Luik.

Aldus geoordeeld door het Hof van Cassatie, derde kamer, te Brussel, door afdelingsvoorzitter Philippe Echement, de raadsheren Daniel Plas, Christine Matray, Sylviane Velu en Philippe Gosseries, en in openbare terechtzitting van twaalf juni tweeduizend en zes uitgesproken door afdelingsvoorzitter Philippe Echement, in aanwezigheid van eerste advocaat-generaal Jean-François Leclercq, met bijstand van griffier Marie-Jeanne Massart.

Vertaling opgemaakt onder toezicht van raadsheer Ghislain Dhaeyer en overgeschreven met assistentie van adjunct-griffier Johan Pafenols.

De adjunct-griffier,

De raadsheer,